ASPECTE PRIVIND POZIŢIA MARILOR PUTERI FAŢĂ DE ROMÂNIA LA CONFERINŢA PĂCII (1919—1920)

DE

EM. BOLD

Primul război mondial declanşat de lupta statelor imperialiste pentru o nouă împărţire a lumii, pentru acapararea sferelor de influenţă, pentru lărgirea pieţelor de desfacere şi a surselor de materii prime, pentru redistribuirea imperiilor coloniale [1] a ridicat în faţa poporului român probleme de mare importanţă pentru soarta sa. După cum se ştie — faptul a fost subliniat de numeroase ori — în România, ca şi în celelalte ţări balcanice, construcţia de stat în direcţia burghezo-naţională nu se terminase încă. Foarte mulţi români trăiau în afara graniţelor statului [2]. În aceste condiţii, „dezvoltarea socială, progresul economic, politic şi cultural al ţării erau strîns legate de încheierea procesului de formare a naţiunii române. Unirea într-un singur stat — aspiraţie seculară a românilor, cauză înălţătoare pentru care au luptat numeroase generaţii de înaintaşi — devenise un obiectiv imediat, o necesitate stringentă, impusă de însuşi mersul înainte al societăţii româneşti" [3]. Tocmai de aceea, participarea poporului român la primul război mondial n-a fost călăuzită de intenţii de cotropire sau de anexare a unor teritorii, ci a avut în vedere înfăptuirea statului naţional unitar. Aflată la interferenţa sferelor de influenţă a marilor puteri imperialiste, care-şi disputau dominaţia mondială, România „s-a alăturat coaliţiei imperialiste a Antantei care promitea satisfacerea dezideratului unităţii naţionale" [4]. Textul tratatului, semnat în august 1916, între puterile Antantei, pe de o parte şi România, pe de alta, care conţinea această promisiune, mai consemna şi dreptul ţării noastre de a participa la tratativele de pace pe picior de perfectă egalitate cu marile puteri [5].

---

[1] Nicolae Ceauşescu, *O jumătate de secol de la marea epopee naţională a Mărăşeştilor*, Ed. pol., Buc., 1967, p. 6.

[2] V. I. Lenin, *Opere complete*, vol 30, ediţia a II-a, Ed. pol., 1964, p. 355.

[3] Nicolae Ceauşescu, *O jumătate de secol*... p. 7.

[4] Nicolae Ceauşescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor muncitoreşti şi socialiste din România*, în Analele Institutului de Ştiinţe istorice şi social-politice nr. 2—3/1966, p. 12.

[5] „Franţa, Marea Britanie şi Italia recunoşteau României dreptul de a participa la negocierile de pace cu inamicul pe picior de perfectă egalitate cu ele" (v. Arh. Istorică Centrală, Fond Casa regală, Dos. nr. 20/1916, f. 1).

Desfăşurarea dezbaterilor conferinţei de pace, dezvăluită de numeroase mărturii[6], vine să confirme că la Paris o asemenea garanţie a fost dată uitării şi că atitudinea marilor puteri faţă de România, ca şi faţă de alte state mici aliate sau asociate, s-a dovedit foarte puţin amicală. Mai mult, marile puteri, călăuzindu-se de scopuri imperialiste, pe lîngă faptul că nu le-a consultat în problemele păcii, cum ar fi fost normal, le-a trecut în categoria statelor cu „interese limitate" şi le-a impus anumite obligaţii politice şi materiale asemănătoare celor aplicate învinşilor[7], ştirbindu-le astfel suveranitatea şi independenţa naţională. Prin activitatea ei, delegaţia română a voit ca, pe lîngă înserarea şi consfinţirea desăvîrşirii unităţii de stat în tratate, să fie recunoscută şi calitatea de stat suveran şi independent a României pe plan internaţional. Or, marile puteri, neîmpăcîndu-se tocmai cu acest fapt, au desconsiderat prin atitudinea lor ca şi prin hotărîrile conferinţei de pace, principiul suveranităţii de stat a ţărilor mici. Mai mult încă, desfăşurarea lucrărilor conferinţei de pace a scos în evidenţă faptul că monopolurile imperialiste îşi disputau locul pe piaţa românească şi că România, nu numai că nu participa la împărţirea pieţii mondiale, „dar se afla ea însăşi în sfera de influenţă a marilor puteri imperialiste, făcea obiectul acestei împărţiri"[8].

Comunicarea de faţă nu va aborda totalitatea aspectelor care confirmă poziţia neloială a marilor puteri faţă de România şi, în general, faţă de ţările mici. Multitudinea problemelor legate de relaţiile dintre participanţii la conferinţă ar necesita o expunere prea amplă, faţă de spaţiul care ne este afectat. De aceea, vom lua în considerare doar două aspecte semnificative: modul de soluţionare a problemei minorităţilor şi impunerea nejustificată a unor oneroase condiţii financiare care vor crea României, o situaţie asemănătoare cu cea a învinşilor.

Este cunoscut faptul că delegaţia română a sosit la Paris abia la 26 ianuarie 1919, cu o săptămînă mai tîrziu de la deschiderea conferinţei, cînd, deja, tratativele

[6] Nicolae Iorga scria în memoriile sale: „Nici o jicnire n-a fost cruţată celor mici. Deciziuni inapelabile li se comunicau cu cîteva ceasuri înainte, cu datoria de a le semna" (N. I o r g a, *Memorii*, II, p. 272); I Russu-Abrudeanu caracterizînd conferinţa drept o nouă „Sfîntă Alianţă", menţiona că cei patru mari, asemeni celor patru monarhii în 1815, „aveau să hotărască soarta lumii spre folosul celor mari şi pe spinarea celor mici" (I. R u s s u - A b r u d e a n u, *România şi războiul mondial*, Edit. Librăriei Socec et Co, Buc., 1921, p. 328); „Ni se acordă minimum de atenţie" consemna şi Alexandru Marghiloman în memoriile sale (Alex. M a r g h i l o m a n, *Note politice*, 1897—1924, IV, 1918-1919, Buc., 1927, p. 258); De asemenea, Robert Lansing, secretar al departamentului de stat american, membru al delegaţiei americane la Paris, sublinia că şedinţele conferinţei asupra preliminariilor păcii nu erau decît o farsă, conferinţa nefiind decît o adunare deliberantă care nu căuta un acord printr-un schimb loial de vederi. „Delegaţiile ţărilor mici — scria el — erau chemate numai să asculte, dar nicidecum să critice sau măcar să discute programul consiliului celor zece. Într-un sens era o farsă, dar într-altul era o tragedie" (*Memoires* de Robert L a n s i n g, Paris, Payot, 1925, după I. R u s s u - A b r u d e a n u, *op. cit.*, p. 304—305).

[7] În parlamentul de la Bucureşti, unul din membrii delegaţiei române la Paris mărturisea cu amărăciune că în capitala Franţei „înaintea conferinţei am constatat din ziua întîi că marile state, că puterile cele patru înţelegeau să ne trateze, pe statele cele mici la discuţii, nu ca pe nişte tovarăşi cu drepturi egale, cum fuseserăm egali în luptă. Din ziua întîi se constatau aşa diferenţele, încît nu mai corespundeau cu noţiunea pe care o avem noi de noua viaţă internaţională ce trebuia să fie între state" („Monit. Of." nr. 15, *Dezbaterile Adunării Deputaţilor*, şedinţa din 17 dec. 1919, p. 165).

[8] Nicolae C e a u ş e s c u, *Partidul Comunist Român, continuator*... p. 9.

preliminarii se terminaseră și cînd erau pe cale să înceapă cele oficiale[9]. Încă de la început, delegația română a constatat că României i se acorda o atenție minoră. Ea era trecută în rîndul statelor cu „interese limitate" și nu i s-a permis să discute tratatul cu Germania și nici măcar să cunoască conținutul acestui tratat. În legătură cu aceasta, avea să se dezvăluie în parlament că unul din delegații marilor puteri, cu puțin timp înainte de semnarea tratatului, a făcut doar o scurtă expunere a conținutului acestuia, a liniilor sale generale, și s-a scuzat că, neavînd imprimatul gata, nu se putea comunica textul decît mai tîrziu[10]. Din memoriile lui Robert Lansing, reiese însă că o asemenea atitudine a fost premeditată. Consiliul șefilor de state — mărturisea acesta — a decis, cu trei săptămîni mai înainte, ca un simplu rezumat al tratatului să fie comunicat la ședința plenară a conferinței asupra preliminariilor păcii, doar cu o zi înainte de a preda textul complet spre a fi semnat. El adaugă că țările mici, care participaseră la război și suferiseră atrocitățile lui, „n-au fost, în această situație, tratate cu mai multă considerație decît inamicii înșiși". R. Lansing considera, pe bună dreptate, că această manieră de a discuta a constituit o adevărată insultă la adresa țărilor mici și că poziția marilor puteri constituia „un adevărat act de demență"[11].

Cînd, în sfîrșit, delegația română a obținut textul integral al tratatului cu Germania, a constatat că multe din interesele României erau nesocotite. Cu toate acestea, șeful delegației, I. I. C. Brătianu, l-a semnat. El era însă hotărît ca la încheierea celorlalte tratate — cu Austria, Ungaria, — să nu mai tolereze o asemenea atitudine. De altfel, interesele României față de fostul Imperiu habsburgic erau incomparabil mai mari, avîndu-se în vedere că tratatele cu Austria și Ungaria trebuiau să consfințească desăvîrșirea unității de stat.

La întocmirea tratatului cu Austria, de asemenea, marile puteri au evitat să consulte statele interesate în dezmembrarea fostului imperiu: România, Iugoslavia, Cehoslovacia și Polonia. Atmosfera a devenit extrem de apăsătoare în momentul în care s-a încercat, discutîndu-se tratatul cu Austria, să se ajungă la o hotărîre în problema minorităților. Era vorba, de fapt, de ocrotirea minorităților naționale din diferite state create sau întregite în urma războiului. Pentru aceasta, tratatul prevedea norme cu caracter supraconstituțional pe care statele semnatare erau obligate să le consacre în instituțiile lor[12]. Scopul principal al acestor dispoziții era să se asigure cercurilor imperialiste apusene posibilitatea unei imixtiuni permanente în afacerile interne ale țărilor mici, sub pretextul ocrotirii minorităților naționale. Articolul din proiectul tratatului cu Austria, care se referea la ocrotirea minorităților, consemna că „România aderă la înscrierea în tratat, cu principalele puteri aliate și asociate, a dispozițiunilor pe care aceste puteri le vor găsi necesare pentru a proteja în România interesele locuitorilor care se deosebesc de majoritatea populației prin rasă, limbă sau religie" ...[13].

După cum era firesc, România s-a opus înscrierii în tratatul cu Austria a acestei dispoziții, menită să-i știrbească suveranitatea și independența[14]. La Paris și

---

[9] V. V. Tillea, *Acțiunea diplomatică a României (noiembrie 1919 — martie 1920)*, Sibiu, 1925, p. 14.

[10] „Monit. Of." nr. 15, *Dezbat. Ad. Deput.*, 17 dec. 1919, p. 168.

[11] *Memoires* de Robert Lansing... p. 172—174.

[12] D. Ionescu și colab., *Dezvoltarea constituțională a statului român*, Buc., 1957, p. 217.

[13] Gh. Brătianu, *Acțiunea diplomatică și militară a României în 1919*, Cartea Românească, Buc., 1940, p. 80—81.

[14] La o scrisoare a președintelui comisiei, însărcinată cu protecția minorităților către Brătianu, acesta a răspuns că România a asigurat egalitate deplină de drepturi și libertăți politice și religioase tuturor cetățenilor săi fără deosebire de rasă sau religie. În continuare, el adăuga că România era gata să primească orice dispoziție pe care statele care făceau parte din Liga Națiunilor o vor admite pe propriile

apoi în parlamentul de la București, s-au făcut declarații în sensul că România, fiind o țară independentă, nu putea primi, în relațiile dintre stat și cetățenii săi, controlul vreunui alt stat. „Și nici un stat independent — se spunea, în acest sens, în parlament — oricare i-ar fi întinderea, nu se cuvine să primească acest control... pentru că nu există în concepția noastră, în ceea ce privește independența, state mari și state mici; iar noi înțelegem ca să avem la noi relativ la legile interne și la relațiile statului cu cetățenii săi, în interior, tot atîta libertate și independență ca oricare mare împărăție" [15].

Într-un memoriu către Berthelot, datat 27 mai 1919, secretariatul general al delegației române reafirma că România nu putea admite intervenția guvernelor străine în aplicarea legilor ei interioare, care i-ar mărgini drepturile de stat suveran. În schimb, memoriul propunea, pentru articolul relativ la minorități, următorul text: „România acordă tuturor minorităților de limbă, rasă sau religie care locuiesc în interiorul noilor sale granițe drepturi egale, acelea pe care le au ceilalți cetățeni români" [16].

Delegații marilor puteri au refuzat însă să accepte textul propus de România, text care excludea dreptul altor state de a interveni în afacerile interne ale țării. În aceste condiții, animozitățile și presiunile au crescut în intensitate, iar șeful delegației române a părăsit conferința de pace și, ulterior, și-a dat demisia.

Atitudinea delegației române în problema minorităților a fost, în linii mari, pozitivă. Se știe că suveranitatea constituie un atribut fundamental al statului tocmai prin aceea că ea reprezintă, înainte de toate, o însușire esențială a puterii de stat. Suveranitatea își găsește expresia în dreptul exclusiv, deplin și inalienabil al statului de a stabili și realiza, în mod independent, politica sa internă și externă, de a-și exercita funcțiile, de a înfăptui măsurile de organizare a vieții sociale interne și a relațiilor sale externe, în conformitate cu interesele sale fundamentale, pe baza respectului suveranității altor state [17]. Asaltul contra suveranității statelor mici, inițiat de marile puteri la conferința păcii și, ulterior, în cadrul relațiilor internaționale, era expresia unor interese de hegemonie europeană, de expansiune economică și politică neîngrădită a marilor monopoluri. O asemenea politică, de subordonare a țărilor mici, contribuia la înăsprirea relațiilor internaționale, la estomparea dezvoltării economice și politice a unor state, între care și România, care erau obligate să rămînă în situația de piețe de desfacere și surse de materii prime pentru marile puteri. Conștientă de repercusiunile ulterioare ce ar fi putut fi generate de acceptarea principiului limitării suveranității de stat, delegația română a folosit numeroase argumente pentru a se opune unei atari politici. Apărarea independenței și suveranității țării, în momentul cînd se desăvîrșise unitatea statală, era deci o necesitate obiectivă, chiar dacă unele cercuri burgheze din țară,

---

lor teritorii în această materie. În alte condiții, România nu va putea, în nici un caz, să admită intervenția guvernelor străine în aplicarea legilor sale interioare. (v. I. Russu Abrudeanu, *op. cit.*, p. 349; R. W. Seton Watson, *Historie des Roumains de l'époque romaine a l'achèvement de l'unité*, P.U.F. Paris, 1937, p. 607; Maurice Baumont, *La faillite de la paix*, 1919—1939, vol. I, 4-e edition, Paris, 1960, p. 53). Aceeași poziție a avut-o Brătianu și mai tîrziu, cu ocazia conferinței de la Genua, din 1922. Acolo, delegația ungară a ridicat din nou problema minorităților la care delegația română a replicat afirmînd că „în concepțiunea guvernului român imixtiunile interne în chestia minorităților vor fi privite întotdeauna ca acte neamicale, ori de unde vor veni" (Arh. Ist. Centrală, Fond Președinția consiliului de miniștri, Dos. nr. 126/1920, f. 177)

15 „Monit. Of.", nr. 15, *Dezbat. Adun. Deput.* 17 dec. 1919, p. 173.

16 Gh. Brătianu, *op. cit.*, p. 80—81.

17 Gh. Moca, *Inconsistența teoriilor burgheze actuale cu privire la suveranitate*, în „Analele de istorie", nr. 1/1969, p. 53.

legate prin anumite interese cu ţările occidentale, considerau atitudinea delegaţiei române drept o miopie politică.

La adîncirea divergenţelor manifestate la Paris a contribuit, în mare măsură şi problema reparaţiilor de război. Generînd discuţii violente, cu care prilej s-au relevat scopurile diferite ale statelor îndreptăţite la despăgubiri, problema respectivă nu şi-a aflat o soluţionare concretă în timpul conferinţei şi a fost lăsată pe seama comisiei reparaţiilor spre a fi rezolvată ulterior.

Cercurile guvernamentale liberale, mai ales, şi-au pus mari speranţe în obţinerea unei sume echitabile din reparaţii. Un succes în această direcţie ar fi dat posibilitatea refacerii economice interne, ar fi permis achitarea datoriilor contractate în străinătate şi ar fi diminuat criza politică, ce se manifesta în formele ei cele mai puternice. Este ştiut că războiul provocase mari pierderi materiale şi umane României iar executarea anticipată a tratatului de la Bucureşti, din 1918, secătuise în mare măsură ţara de însemnate cantităţi de alimente şi materii prime [18]. Faptul, deşi recunoscut de W. Wilson şi David Lloyd George [19], nu a determinat conferinţa de pace să adopte măsuri corespunzătoare. Punînd pe primul plan interesele lor şi folosindu-se chiar de situaţia precară internă a României, reprezentanţii marilor puteri n-au acţionat în vederea unei repartiţii echitabile a reparaţiilor care trebuiau să revină ţării noastre. În schimb — şi asupra acestui lucru vrem să insistăm — au obligat-o, într-o formă brutală, să achite sume importante din cota de eliberare şi din valoarea bunurilor cedate, să preia datoria antebelică austro-ungară şi chiar să despăgubească pe cei învinşi.

Cota de eliberare s-a creat în timpul conferinţei de pace, la propunerea lui D. L. George, care o motiva în felul următor: „Noi am contractat enorme datorii pentru a susţine războiul care a eliberat toate aceste populaţii (români, sîrbi, cehi, polonezi — n.n.); ele trebuie să participe la plata propriei lor eliberări" [20]. Motivarea expusă mai sus n-are nimic comun cu realitatea; cercetarea cauzelor pentru care se impunea această cotă de eliberare ne conduce la cu totul altă constatare. Întrucît în sfera reparaţiilor nu intrau şi cheltuielile de război, aliaţii au considerat, pentru a nu se afla în pierdere, ca statele succesoare monarhiei austro-ungare să ramburseze aceste plăţi, în locul învinşilor [21]. Fără a ţine seama de protestele guvernului român şi a celorlalte state obligate la plata cotei de eliberare, marile puteri au fixat, în noiembrie 1924, suma de aproximativ 1,4 miliarde franci aur, din care României îi revenea 235 140 000 fr. aur [22].

Nu vrem să diminuăm ajutorul acordat României de către aliaţi, în armament, în timpul primului război mondial. Pentru acesta însă România contractase împrumuturi importante, în valoare de peste 2,5 miliarde lei aur [23]. De aceea, impunerea cotei de eliberare constituie o sarcină suplimentară fără nici o justificare. „Se poate explica cu greu datoria de eliberare pusă în sarcina Poloniei, Cehoslovaciei, Iugoslaviei şi României — scria I. M. Nonu, într-o prestigioasă lucrare, referitoare la datoriile interaliate şi planul Dawes. Cum s-ar putea pune o datorie de eliberare

---

18 N. Iorga, *Subt trei regi. România contemporană de la 1904 la 1930*, ediţia a II-a, Buc., 1931, p. 298; Paul Sterian, *La Roumanie et la réparation des dommages de guerre*, Paris, 1929, .p 73—74.

19 Germain Calmette, *Recueil de documents sur l'histoire de la question des réparations* (1919—5 mai 1921), Paris, Alfred Coster, 1924, p. 213.

20 Paul Mantoux, *Les déliberations du conseil des quatre*, Paris, 1955, vol. II, p. 38.

21 Gh. M. Dobrovici, *Istoricul dezvoltării economice şi financiare a României şi împrumuturile contractate, 1823—1933*, Buc., 1934, p. 784.

22 N. Daşcovici, *Tratamentul sever aplicat României la pacea generală*, în „Buletinul Facultăţii de drept Iaşi, Iaşi 1931, p. 42.

23 Gh. Dobrovici, *op. cit.*, p. 463.

în sarcina Iugoslaviei şi României, cînd aceste ţări au pierdut în război o proporţie de soldaţi, în raport cu numărul total al populaţiei lor, mai mult decît Franţa, Italia sau Rusia... România, la o proporţie de 7,5 milioane locuitori în 1914, a pierdut în război cca. 10% din populaţia întreagă. Pentru ce deci această datorie de eliberare? — se întreba pe bună dreptate autorul citat. Se poate spune că România n-a plătit suficient eliberarea provinciilor locuite de români?" [24]. Oricum, formularea premierului englez, la care ne-am referit mai sus, reliefează scopurile imperialiste ale marilor puteri, încearcă să nege aportul ţărilor mici aliate la înfrîngerea puterilor centrale şi, mai ales, încearcă să nege activitatea prestigioasă a maselor populare pentru desăvîrşirea unităţii de stat, pentru independenţă şi suveranitate naţională.

În afara cotei de eliberare, României i-a fost impusă şi plata valorii bunurilor cedate. Această sarcină izvora din anumite principii de drept internaţional, aplicabile în condiţiile în care anumite teritorii îşi schimbă suveranitatea şi trec cu activul şi pasivul lor de la un stat la altul. Activul este constituit din bunurile publice: căi ferate, şosele, păduri, monumente istorice etc., aflate pe teritoriul cedat, iar pasivul din datoria publică contractată de statul cedant, în interes obştesc sau pentru dobîndirea de bunuri publice.

Pacea de la Paris a făcut unele derogări de la aceste principii în două direcţii diametral opuse, care au avut drept rezultat, pe lîngă multe altele, adîncirea divergenţelor dintre ţări. În acest sens s-a dispus ca teritoriile care au revenit Franţei şi Belgiei să treacă sub suveranitatea acestora, libere de orice sarcini publice, adică numai cu activul. Pentru moştenitorii fostului imperiu austro-ungar însă, s-a luat hotărîrea ca teritoriile eliberate, care-şi schimbaseră, deci, suveranitatea, să treacă nu numai cu sarcinile corespunzătoare din datoria publică, ci şi cu obligaţia de a plăti valoarea bunurilor publice din cuprinsul teritoriilor respective. Se făcea doar precizarea că, atît plata cotei de eliberare, cît şi cea a valorii bunurilor cedate, să se efectueze în funcţie de achitarea reparaţiilor orientale (de la Ungaria, Austria, Bulgaria).

Dispoziţia în legătură cu situaţia juridică a ţărilor care-şi desăvîrşiseră unitatea de stat sau au apărut ca state independente în urma prăbuşirii Imperiului austro-ungar, pe lîngă că era nedreaptă, afecta serios situaţia lor financiară. Dacă se are în vedere faptul că, în majoritatea cazurilor, datoria publică însemna sarcina corespunzătoare lucrărilor de folos general şi creării de bunuri publice în statele cedante, teritoriile cedate fiind alipite o dată cu cota-parte din datoria publică, însemna că se impunea statelor moştenitoare o plată dublă, sub forme deosebite.

Faptul nu putea să nu creeze reacţia statelor în cauză în urma căreia s-a procedat la modificarea textelor unor articole ale tratatelor de la Versailles (art. 92 şi 255), St. Germain (art. 208) şi Trianon (art. 191) dar numai pentru Polonia, Cehoslovacia şi Iugoslavia. Aceste trei state urmau să dobîndească bunurile publice fără nici o contraplată [25]. Singura ţară căreia nu i se făcea nici o scutire de plată era România.

Enorma sarcină financiară provenind din cota de eliberare şi a valorii bunurilor cedate, în sumă de 1 435 000 000 fr. aur (46 000 000 000 lei) [26], impusă fără ca în acelaşi timp, să se acorde cota din reparaţiile orientale, nu putea să nu provoace indignarea cercurilor politice româneşti. Încă la conferinţa păcii, într-un memoriu, delegaţia română remarca faptul că este nedrept, în neconcordanţă cu dreptul juridic internaţional, ca statele care au luat naştere în urma destrămării imperiului austro-ungar să fie obligate a plăti valorile şi bunurile din teritoriile respective,

[24] J. M. Nonu, *Le règlement des dettes interalliées et le Plan Dawes*, Librairie A. Blanchard, Paris, 1929, vol. I, p. 466—467.

[25] N. Daşcovici, *op. cit.*, p. 41.

[26] G. G. Mironescu, *Cuvîntări*, Ed. „Tipografiile Române Unite", S. A. Buc., 1930, p. 312.

valori care, în majoritatea cazurilor, aparţineau unor supuşi austrieci, deci unor persoane particulare[27]. De asemenea, N. Titulescu, într-o scrisoare către Comisia reparaţiilor, referindu-se la sarcinile impuse României, în urma repartizării datoriei publice a fostei monarhii austro-ungare, considera că situaţia creată „echivala cu o reală ruină financiară" [28].

Problema obligaţiilor impuse României a fost discutată în diferite reuniuni internaţionale pentru reparaţii pînă la planul Young. Nu fără a face importante sacrificii, România a putut atunci să determine delegaţiile marilor puteri să desfiinţeze, atît cota de eliberare, cît şi valoarea bunurilor cedate. A fost nevoie de elocvenţa strălucită a marelui diplomat român pentru a se putea obţine anularea unor obligaţii nejustificate şi, în acelaşi timp, apăsătoare pentru bugetul României.

Desigur, expunerea rezumativă a celor două aspecte semnificative, prezentate în comunicare, nu epuizează dovezile în legătură cu raporturile contradictorii dintre ţările „cu interese generale" şi cele cu „interese limitate", în rîndul cărora figura şi România. Am putea adăuga la acestea atitudinea marilor puteri în problemele strîmtorilor, Dunării, reparaţiilor, petrolului, tranzitului şi comerţului şi în alte probleme, atitudini în care interesul de acaparare şi tendinţa de imixtiune în treburile interne ale altor state ne fost evidente. Toate oferă o imagine clară a esenţei imperialiste a conferinţei păcii. Relaţiile internaţionale stabilite la Paris, în care inegalitatea dintre state a fost proclamată direct şi unde s-a exercitat nu atît forţa dreptului cît, mai ales, dreptul forţei, duce la constatarea că impunerea unor condiţii în maniera aceasta nu putea rezolva problemele puse în discuţie ci, dimpotrivă — istoria a dovedit-o — alimenta şi perpetua contradicţiile dintre state.

---

[27] Arh. Ist. Centrală, Fond Preşedenţia consiliului de miniştri, Dos. nr. 35/1919, f. 18.

[28] *Anexe, acte şi documente referitoare la chestiunea reparaţiilor şi datoriilor interaliate ale României*, Imprim. stat. Buc., 1925, p. 498.